

Μελετητές Διασποράς

Publisher: Diaspora 2014

Start: Dec 17, 2014

Due: Jan 21, 2015

Project Overview

Produced with Scholar



Benedict Anderson

Έθνος- Εθνικισμός και Διασπορά απο τον
Benedict Anderson

Antigoni Angelopoulou
Jan 16, 2015 at 9:38 PM

Version 133

ΕΙΣΑΓΩΓΗ



Σε μια εποχή μεταβατική όπως η σημερινή είναι σημαντικό να έχουμε μια ξεκάθαρη εικόνα σχετικά με διάφορες σημαντικές έννοιες, η έννοια που μας απασχολεί εδώ είναι το «έθνος». Υπάρχουν διάφορες απόψεις σχετικά με αυτή την έννοια και η πλειοψηφία των ανθρώπων που έχουν ασχοληθεί με τον ορισμό της τονίζουν το ανίερο, το επίπλαστο, το

επιβεβλημένο και το κατασκευασμένο στοιχείο της. Όσο τα πλήθη που συγκροτούν τους λαούς θέλουν να ανήκουν σε ένα έθνος είναι επόμενο το ότι θα συνεχίσουν να υπάρχουν και έθνη και εφόσον θα υπάρχουν έθνη, με τη σειρά τους θα υπάρχουν και κράτη χωρίς όμως να πρέπει να ταυτίσουμε αυτά τα δύο. (athensindymedia.org/post/209065/, 2014)

Το ζήτημα του εθνικισμού είναι ένα από τα πιο δύσκολα θέματα για ανάλυση στον χώρο των κοινωνικών επιστημών, υπάρχουν πολλές μελέτες πάνω σε αυτό το θέμα και οι απόψεις που υπάρχουν δίστανται. Ο μελετητής που ασχοληθήκαμε, ο Benedict Anderson έχει γράψει βιβλίο για την ανάλυση του έθνους και του εθνικισμού, το ονομαζόμενο «Φαντασιακές Κοινότητες». Ο σκοπός του βιβλίου είναι να παρουσιάσει στον αναγνώστη ποικίλες ερευνητικές προτάσεις για να γίνει μια καλύτερη ερμηνεία του δύσκολου φαινομένου του εθνικισμού. Ο αναγνώστης είναι σημαντικό να προσέχει καθόλη τη διάρκεια του βιβλίου να κατανοήσει επαρκώς πως απέκτησαν ιστορική υπόσταση διάφορες έννοιες, πως έχουν μεταβληθεί στο πέρασμα του χρόνου και τι αποδοχή λαμβάνουν σήμερα. (Anderson, 1997, σ. 11)

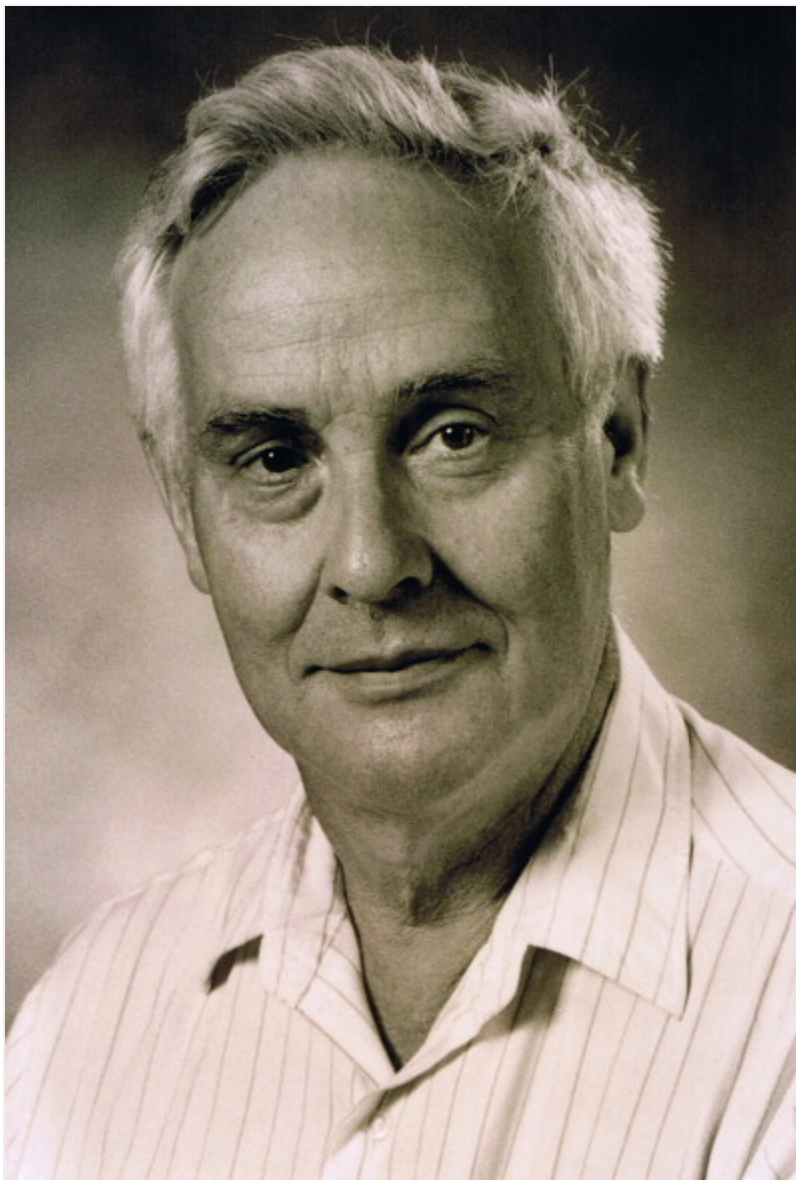
Ο Anderson σε αντίθεση με άλλους μελετητές προσεγγίζει το φαινόμενο του εθνικισμού με βάση τις πολιτικές συνιστώσες του, αναλύει τα στοιχεία που συνεισέφεραν στην ανάπτυξη του εθνικισμού. (Anderson, 1997, σ. 12) Ακόμη μιλώντας για το έθνος βρίσκεται σε πλαίσιο αποικιοκρατικό και στα προβλήματα αποικιοκρατίας που έχουν και οι σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Οι Φαντασιακές Κοινότητες γράφτηκαν με αφορμή τις έντοπες συγκρούσεις στην Ινδοκίνα ανάμεσα στα έτη 1978-1979. (Anderson, 1997, σ. 13)

Ο συγγραφέας για να καταστήσει όσο πιο σαφές γινόταν οτιδήποτε αφορά το έθνος, αποφάσισε να το ορίσει με τρεις τρόπους, αρχικά με βάση την αντικειμενική νεότερη κατάσταση των εθνών στην αντίληψη των ιστορικών σε αντίθεση με την υποκειμενική παλαιότητα τους στην αντίληψη των εθνικιστών. Επιπροσθέτως, με την καθιερωμένη καθολικότητα της εθνικότητας ως κοινωνικό-πολιτισμικής έννοιας σε αντίθεση με την μη θεραπεύσιμη μερικότητα των συγκεκριμένων διακηρύξεων της. Τέλος με την πολιτική ισχύ των εθνικισμών σε αντίθεση με την φιλοσοφική φτώχεια και ανακολουθία. (Anderson, 1997, p. 25)

Ο Anderson προσπαθεί να εστιάσει την μελέτη του στο ενδιαφέρον του σε πολλά και αλληλοδιαπλεκόμενα ζητήματα όπως είναι η αλληλόδραση ανάμεσα στον καπιταλισμό και τις σύγχρονες τεχνολογίες εκτύπωσης και διακίνησης εντύπων, η παρακμή πολιτικών καθεστώτων, οι μετασχηματισμοί της θρησκευτικής πίστης και οι μεταβαλλόμενες αντιλήψεις για το χρόνο και η γλωσσική έκφραση. Ο πλούτος του υλικού που έχει συλλέξει ο ερευνητής μας συνδέεται με την Ευρώπη, την Νοτιοανατολική Ασία, την Αμερική και την Αφρική και αυτό συμβάλλει στο ότι το συγκεκριμένο βιβλίο θεωρείται από τις πιο σημαντικές συμβολές στην έρευνα του εθνικισμού μέχρι σήμερα. (Anderson, 1997, σ. Οπισθόφυλλο)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: Η ΑΛΛΗ ΟΨΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ BENEDICT ANDERSON

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ



Ο Benedict Richard O' Gorman Anderson γεννήθηκε στις 26 Αυγούστου 1936 (en.wikipedia.org/wiki/Benedict_Anderson, 2014) . Ο Anderson είναι πολιτικός επιστήμονας και ιστορικός με ειδίκευση στα έθνη της Νοτιοανατολικής Ασίας (el.wikipedia.org/wiki/Φαντασιακές_κοινότητες, 2014), γνωστός για το τεράστιο έργο του σχετικά με την προέλευση του εθνικισμού (www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-Anderson & Munro, 2013). Επίσης είναι ομότιμος καθηγητής Διεθνών και Ασιατικών Σπουδών στο πανεπιστήμιο Cornell (ΗΠΑ) (en.wikipedia.org/wiki/Benedict_Anderson, 2014).

Η οικογενειακή κληρονομιά του Anderson είναι διασυνωριακή (www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-Anderson & Munro, 2013). Ο Benedict γεννήθηκε στο Kunming της Νοτιοδυτικής Κίνας από Αγγλίδα μητέρα (politicalperson.wordpress.com/2011/01/25/4/, 2011) , από την οποία πήρε το όνομά του (www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-Anderson & Munro, 2013) και από Άγγλο-Ιρλανδό πατέρα (politicalperson.wordpress.com/2011/01/25/4/, 2011) από τον οποίο πήρε την ιρλανδική υπηκοότητα ([www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-](https://www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-Anderson)

Anderson & Munro, 2013). Ο Anderson γεννήθηκε στην Κίνα διότι ο πατέρας του εργαζόταν εκεί ως επίτροπος στην βρετανική εταιρία Imperial Maritime Customs, η οποία είχε στην εποπτεία της το εμπόριο της Κίνας και την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου (www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-Anderson & Munro, 2013).

Η οικογένεια του καταγόταν από την Σκωτία, αλλά το 1700 εγκαταστάθηκε στην Ιρλανδία. Η γιαγιά του Benedict, Frances Anderson, ανήκει στην γενιά της κομητείας Clare, και ήταν κόρη του ταγματάρχη Purcell O'Gorman Anderson. Ο Benedict πήρε τα μεσαία του ονόματά από τον εξάδελφο του ταγματάρχη Richard O'Gorman, ο οποίος ήταν ένας εκ των δημιουργών του Young Irelander Rebellion το 1848 (en.wikipedia.org/wiki/Benedict_Anderson, 2014).

Το 1941, η οικογένεια του Anderson μετανάστευσε στις Ηνωμένες Πολιτείες και ο Benedict απέκτησε την παιδεία του κυρίως στην Καλιφόρνια. Επιπλέον αποφοίτησε με τιμητική διάκριση από το Πανεπιστήμιο Cambridge και είχε βαθμολογηθεί με ph.D στο τμήμα Κυβέρνησης του Πανεπιστημίου Cornell το 1967 (www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-Anderson & Munro, 2013).

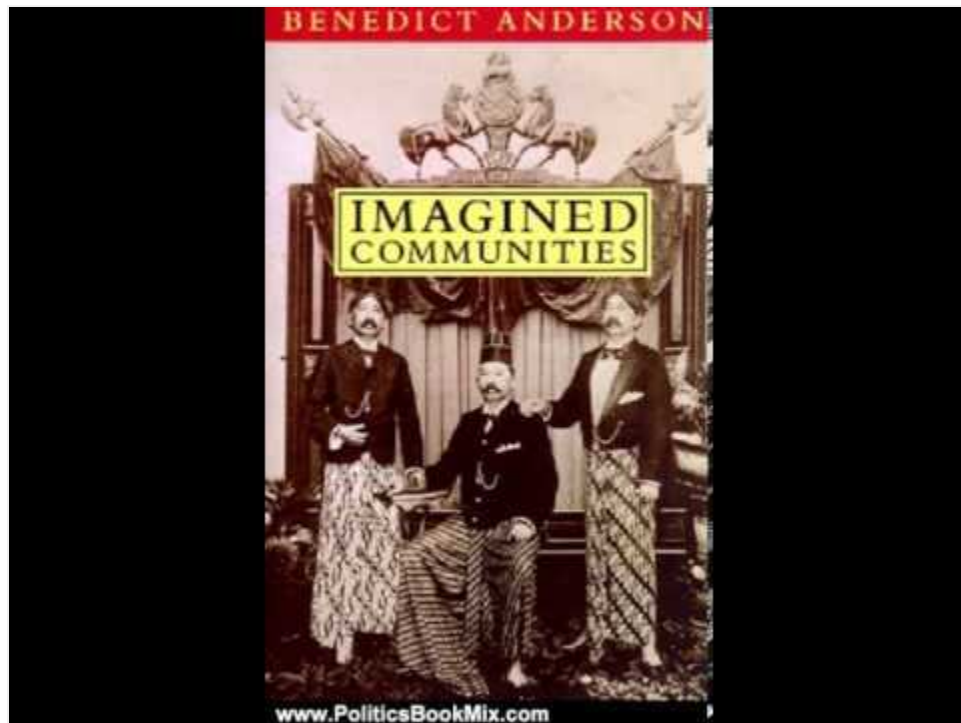
Το έργο στην αρχή της συγγραφικής του δημιουργίας επικεντρώθηκε στην πολιτική της Ινδονησίας. Η κριτική όμως που άσκησε στο καθεστώς Σουχάρτο, του στέρησε την είσοδό του στη χώρα (www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-Anderson & Munro, 2013).

Ο Anderson από το 1965 μέχρι τη συνταξιοδότησή του το 2002 δίδαξε στο Τμήμα Κυβέρνησης του Cornell. Επιπρόσθετα διορίστηκε στο Aaron L. Binkorb το 1988, ως Ομότιμος Καθηγητής Διεθνών Σπουδών, Κυβέρνησης και Ασιατικών Σπουδών (www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-Anderson & Munro, 2013). Επίσης το 1994 διορίστηκε και ως μέλος της Αμερικανικής Ακαδημίας Τεχνών και Επιστημών (en.wikipedia.org/wiki/Benedict_Anderson, 2014).

Ο Anderson έχει αρκετά μεγάλη συγγραφική δραστηριότητα, έχει γράψει αρκετά άρθρα σχετικά με τα έθιμα και τις παραδόσεις της Ινδονησίας καθώς και με την πολιτική της κατάστασης, άλλωστε ήταν και αρχισυντάκτης του περιοδικού «Indonesia» κατά την περίοδο 1966-1984 (www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-Anderson & Munro, 2013). Φυσικά ο Anderson έχει γράψει και αρκετά βιβλία (www.amazon.com/Benedict-Anderson/e/BOOOAPBSDI/REF=la).

Όπως:

- Java in a Time of the Revolution: Occupation and Resistance, 1944-1946 (1972)
- Imagined Communities (1983) <http://www.youtube.com/watch?v=8Hx072d5ku4> (Σε αυτό το βίντεο μέσα από τη θεωρία του Benedict Anderson από τις Φαντασιακές Κοινότητες παρουσιάζεται πώς εφαρμόζεται αυτή σχετικά με τον κόσμο των social media.)



- Mythology and the Tolerance of the Javanese (1997)
- The Spectre of Comparisons: Nationalism, Southeast Asia and the World (1998)
- Violence and the State in Suharto's Indonesia (2000)
- Language and Power: Exploring Political Cultures in Indonesia (2006)
- Under Three Flags: Anarchism and the Anti-Colonial Imagination (2007)
- The Fate of Rural Hell: Asceticism and Desire in Buddhist Thailand (2012) · (www.amazon.com/Benedict-Anderson/e/BOOOAPBSDI/REF=la)

Βέβαια, το έργο που τον έκανε γνωστό ήταν το βιβλίο *Imagined Communities* (Φαντασιακές Κοινότητες) , στο οποίο θα εντυπώσουμε και εμείς (en.wikipedia.org/wiki/Benedict_Anderson, 2014).

ΟΡΙΣΜΟΙ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ (έθνος-nation/ εθνικισμός-nationalism/ διασπορά)

Ο Benedict Anderson δεν έχει ασχοληθεί ιδιαίτερα με τον ορισμό του φαινομένου της διασποράς, καθώς ο ίδιος έχει εντυπώσει περισσότερο το έργο του και την μελέτη του γύρω από την έννοια του «έθνους- εθνικισμού».

Αρχικά όμως οφείλουμε να ορίσουμε το φαινόμενο της διασποράς μέσα από πηγές που έχουμε συλλέξει. Η διασπορά (λέξη ελληνική) αναφέρεται σε έναν διάσπαρτο πληθυσμό με κοινή προέλευση που μένουν πλέον μαζί σε μία μικρότερη όμως γεωγραφική περιοχή. Επίσης, η διασπορά μπορεί να αναφέρεται και στην μετακίνηση ενός πληθυσμού από την πατρίδα τους. Οι μελετητές πρόσφατα διέκριναν την διασπορά με βάση τις αιτίες της, δηλαδή τον ιμπεριαλισμό, το εμπόριο, την οικονομική μετανάστευση. Ορισμένες από τις κοινότητες διασποράς διατηρούν δυνατούς πολιτικούς δεσμούς με την πατρίδα τους. Κάποιες κοινές ιδιότητες που συναντάμε στις περισσότερες κοινότητες διασποράς είναι η σκέψη της επιστροφής , η έλλειψη πλήρης αφομοίωσης στην χώρα που έχουν εγκατασταθεί και οι σχέσεις τους με τις άλλες κοινότητες (<http://en.wikipedia.org/wiki/Diaspora>, 2014).



Παρόλα αυτά έχει ασχοληθεί ιδιαίτερα με την έννοια του έθνους και τον ορισμό του. Συγκεκριμένα, έθνος σύμφωνα με τον Benedict Anderson «αποτελεί μια ανθρώπινη κοινότητα που φαντάζεται τον εαυτό της ως πολιτική κοινότητα, εγγενώς οριοθετημένη και ταυτόχρονα κυρίαρχη» (Anderson, 1997, σ. 26). Την θεωρεί «οριοθετημένη» καθώς το κάθε κράτος έχει κάποια συγκεκριμένα σύνορα, τα οποία δεν πρέπει να παραβεί γιατί πέρα από αυτά βρίσκονται άλλα έθνη. Επίσης την χαρακτηρίζει «κυρίαρχη» γιατί στην σύγχρονη εποχή που ζούμε μία δυναστική μοναρχία δεν μπορεί πλέον να διεκδικήσει και να αποκτήσει πολιτική και οικονομική εξουσία επάνω σε αυτή την κοινωνία (el.wikipedia.org/wiki/Φαντασιακές_κοινοότητες, 2014).

Επιπλέον χαρακτηρίζει έμμεσα το έθνος ως φαντασιακό αφού πιστεύει πως κανένα μέλος της κοινωνίας που ζει δεν θα συναντήσει όλα τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας του, ακόμα και αν ζουν στο μικρότερο έθνος, παρόλα αυτά όμως ο καθένας από αυτούς έχει την αίσθηση του «συνανήκειν». Τέλος ο Anderson αναφέρει το έθνος ως φαντασιακή κοινότητα γιατί πιστεύει πέρα από την ανισότητα και την κυριαρχία που επικρατεί στην εκάστοτε κοινωνία, το έθνος όμως χαρακτηρίζεται και περιγράφεται σαν μία βαθιά, οριζόντια συντροφική σχέση (el.wikipedia.org/wiki/Φαντασιακές_κοινοότητες, 2014).

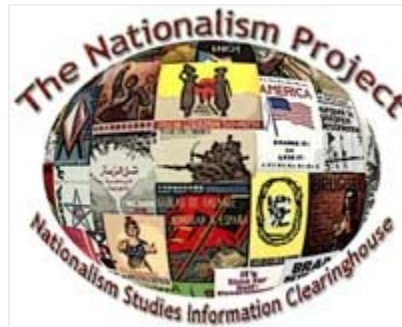
Ο Anderson θεωρεί πως οι διάφορες ομάδες διασποράς αναπτύσσουν έναν άκαμπτο εθνικισμό. Υπογραμμίζει πως υπάρχει άκαμπτος εθνικισμός μεταξύ των κοινοτήτων της διασποράς. Εξηγεί ότι υπάρχει μία μεγάλη απόσταση εθνικισμού από εκείνους τους ανθρώπους που ζουν σε άλλες χώρες και αισθάνονται πως δεν είναι πλήρως αποδεκτή μειονότητα. Με την μαζική επικοινωνία έχει γίνει πιο εύκολο να ακούν την μητρική τους γλώσσα, όπως π.χ. στο ραδιόφωνο, στην τηλεόραση, με μία επίσκεψη στην χώρα καταγωγή τους κ.ά. Έτσι αποκτούν μια καλύτερη εικόνα για την χώρα τους στο σπίτι τους τα μέλη της διασποράς ενδιαφέρονται περισσότερο για το τι συμβαίνει στην χώρα καταγωγής τους παρά για αυτή που ζουν. Τέτοιες περιπτώσεις συμβαίνουν στην Αυστραλία, στον Καναδά, στην Αγγλία, στην Ασία και άλλου (http://www.taz.de/!2724/ & CHARIM, 2007).

Σημειώνει το πώς θα εξελιχθούν αργότερα οι κοινότητες της διασποράς εξαρτάται από τη λειτουργία του αντίστοιχου πολιτικού συστήματος. Όσοι είναι μέλη αυτών των κοινοτήτων συμμετέχουν στην τοπική πολιτική γνωρίζοντας όμως ότι αυτό δεν έχει επιρροή σε εθνικό επίπεδο. Ο Anderson επίσης είναι από τους λίγους έως και ο μόνος, θα μπορούσαμε να πούμε, που αναφέρεται στο έθνος-εθνικισμό με θετικό τρόπο. Αναφέρει πως η θετική πλευρά του εθνικισμού σχετικά και με τη διασπορά, είναι το γεγονός ότι οι άνθρωποι μπορούν να ακολουθούν τους νόμους εφόσον είναι μέλη μιας τέτοιας κοινότητας και επειδή είναι καθήκον τους. Παρόλα αυτά είναι δύσκολο να συμβαίνει αυτό πάντα όταν ο άλλος είναι χιλιάδες μίλια μακριά. Κάτι άλλο που είναι μείζονος σημασίας για τον εθνικισμό της διασποράς είναι η σημασία που δίνουν σε αυτά τα θέματα οι πολιτικοί και το κατά πόσον υποστηρίζουν αυτού του είδους τις μειονότητες. Το έθνος-εθνικισμός σύμφωνα με εκείνον έχει ως επί το πλείστον δημοκρατική μορφή. (http://www.taz.de/!2724/ & CHARIM, 2007).

Συνεχίζοντας, το αρνητικό που χαρακτηρίζει τον εθνικισμό των μειονοτήτων είναι το εξής : υπάρχει συχνά έλλειψη ευθύνης. Δηλαδή, μπορεί τα άτομα να επιθυμούν να συμμετάσχουν πολιτικά στις χώρες από τις οποίες κατάγονται, αλλά για αυτούς δεν είναι υποχρεωτικό το να συμμορφώνονται με τους εκάστοτε νόμους, ούτε να πληρώνουν φόρους, συνοπτικά θα λέγαμε ότι ως ένα βαθμό είναι σαν «ηθοποιοί». Ο χαρακτηρισμός είναι σκληρός αλλά χρησιμοποιείται από τον μελετητή για να δείξει ότι όσο κι αν προσπαθούν οι μειονότητες αυτές να είναι ίσες με τους ανθρώπους που ζουν στη χώρα καταγωγής τους, δεν είναι δυνατόν να γίνει κάτι τέτοιο. Καθώς τα άτομα που ασκούν πολιτική μεγάλων αποστάσεων και δεν αναλαμβάνουν την ευθύνη των πράξεων τους και τις συνέπειες τους είναι πολύ εύκολο να απαιτούν πράγματα για τα οποία ξέρουν ότι δεν θα είναι παρόντες για να δουν την πραγματοποίησή τους ή μη. (http://www.taz.de/!2724/ & CHARIM, 2007).

Είναι επομένως σημαντικό το πρόβλημα ότι οι άνθρωποι που ζουν αλλού, δεν αντιλαμβάνονται τι ακριβώς συμβαίνει στις χώρες καταγωγής τους, δηλαδή όπως λέει και συγκεκριμένα ο ίδιος «Είναι εύκολο να ζουν απλά με όνειρα σχετικά με τις χώρες καταγωγής τους, χωρίς να βιώνουν την καθημερινή εμπειρία». Καταλήγοντας, προσθέτει πως το αίσθημα της αδελφότητας είναι που φτάνει τους ανθρώπους στα άκρα για χάρη τους έθνους τους. Οι άνθρωποι είναι ικανοί να

σκοτώσουν ή να δώσουν την ζωή τους για την πατρίδα τους , για το δικαίωμα τους στην ελευθερία. (<http://www.taz.de/!2724/> & CHARIM, 2007).



Εν κατακλείδι παρατηρούμε πως ο Benedict Anderson έχει ασχοληθεί εντατικά με τον ορισμό της έννοιας του έθνους , του εθνικισμού και του άκαμπτου εθνικισμού. Οφείλουμε να σημειώσουμε πως ο Anderson ήταν ο πρώτος που εισήγαγε την έννοια των φαντασιακών κοινοτήτων.

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΜΕΛΕΤΗΤΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Είναι ευρέως διαδεδομένο ότι η προσφορά του Anderson στο έθνος είναι από τις πιο ουσιαστικές. Ορίζει το έθνος ως μία κοινωνικά κατασκευασμένη κοινότητα, την οποία φαντάζονται οι άνθρωποι που αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους ως μέλη αυτής της ομάδας. Το βιβλίο του «Φαντασιακές Κοινότητες» είναι η πιο σημαντική του δουλειά και διαπνέεται από στοιχεία, έρευνα και ιστορία του έθνους και του εθνικισμού. Εξηγεί ότι το έθνος είναι μια φαντασιακή πολιτική κοινότητα την οποία κανείς φαντάζεται ως εγγενώς περιορισμένη και κυρίαρχη. Ένα έθνος λέγεται φαντασιακό επειδή «κανένα μέλος ακόμη και του μικρότερου έθνους δε θα γνωρίσει πότε τα περισσότερα από τα υπόλοιπα μέλη, δεν θα τα συναντήσει, ούτε καν θα ακούσει για αυτά, όμως ο καθένας έχει την αίσθηση του «συνανήκειν»». (en.wikipedia.org/wiki/imagined_communities, 2014)

Ο Anderson σε σχέση με την πλειοψηφία του κόσμου έχει δώσει ένα διαφορετικό νόημα στην έννοια του εθνικισμού. (en.wikipedia.org/wiki/imagined_communities, 2014) Σύμφωνα με εκείνον ο εθνικισμός έχει θετική έννοια «Πρέπει να είμαι ο μόνος που γράφει για τον εθνικισμό χωρίς να θεωρώ ότι είναι κάτι άσχημο. Αν σκεφτείτε τους ερευνητές Gellner και Hobsbawm , έχουν αρκετά εχθρική στάση προς τον εθνικισμό. Πραγματικά όμως πιστεύω ότι ο εθνικισμός είναι μια ελκυστική ιδεολογία, μου αρέσει που έχει στοιχεία ουτοπίας». (nationalismstudies.wordpress.com/2012/10/24/benedict-anderson/, 2012)

Επιπλέον ακόμη αξίζει να αναφέρουμε ότι ο μελετητής μας έχει ξεκινήσει την ανάλυση του φαινομένου αυτού παίρνοντας στοιχεία από τον 16^ο αιώνα έως και σήμερα, όμως πιστεύει ότι πιο ξεκάθαρα οι ρίζες της ιδέας του έθνους εμφανίζονται στα τέλη του 18^{ου} αιώνα.

Τέλος, ο μελετητής μας στο βιβλίο του «Φαντασιακές Κοινότητες» έχει χρησιμοποιήσει μια ιστορική, υλιστική και μαρξιστική προσέγγιση σχετικά με τους παράγοντες που επιδρούν στην εμφάνιση του έθνους στον εθνικισμό. (en.wikipedia.org/wiki/Benedict_Anderson, 2014)

Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΩΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΣΤΗΝ ΣΥΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ο Benedict Anderson έχει ασχοληθεί ιδιαίτερα στο έργο του με την μελέτη τους έθνους , του εθνικισμού και πώς αυτά εξελίσσονται στους αιώνες. Ο μελετητής χαρακτηρίζει τα εθνικά κράτη ως φαινόμενο «νέο» και παράλληλα «ιστορικό», επίσης υποστηρίζει πως « τα έθνη στα οποία τα εθνικά κράτη ξεπροβάλλουν από ένα πανάρχαιο παρελθόν». (Anderson, 1997, σ. 33)

Επίσης θεωρεί πως το μυθιστόρημα και η εφημερίδα συνέβαλλαν στην γέννηση της φανταστικής κοινότητας του έθνους. Συγκεκριμένα το μυθιστόρημα αποτελεί για εκείνον «ένα τέχνασμα για την παρουσίαση της συγχρονικότητας στον «ομοιογενή , κενό χρόνο»». (Anderson, 1997, σσ. 48-49) Επιπλέον, η εφημερίδα πιστεύει πως είναι μία φανταστική σύνδεση διαφόρων γεγονότων που προέρχονται δύο έμμεσες συνδεδεμένες πηγές. Η πρώτη πηγή, είναι η ημερομηνία. Η ημερομηνία, η οποία βρίσκεται στην αρχή της εφημερίδας και αποτελεί το πιο σημαντικό έμβλημα της , καθώς παρουσιάζει «την σταθερή προς τα εμπρός καταγραφή του ομοιογενούς κενού χρόνου». Η δεύτερη πηγή είναι η φανταστική σύνδεση ανάμεσα στην εφημερίδα ως μίας μορφής βιβλίου και της αγοράς. Η εφημερίδα για τον Benedict Anderson αποτελεί μία «ακραία μορφή» του βιβλίου, ένα βιβλίο το οποίο πωλείται σε εκατομμύρια αντίτυπα, αλλά παρόλα αυτά είναι μόνο για μία μέρα. Τέλος χαρακτηρίζει την εφημερίδα ως «μπεστ-σέλερ της μιας μέρας». (Anderson, 1997, σσ. 58-59)

Η μελέτη του Anderson καταλήγει πως η συνάντηση καπιταλισμού-τεχνολογία της εκτύπωσης σε συνδυασμό με την ποικιλία της ανθρώπινης γλώσσας συνέβαλε στην δημιουργία μιας νέας φανταστικής κοινότητας, η μορφολογία της κοινότητας αυτής προετοίμασε το σύγχρονο έθνος. Επίσης σημειώνει πως ορισμένα εθνικά κράτη διαθέτουν τις δικές τους έντυπες γλώσσες, πολλά από αυτά βέβαια χρησιμοποιούν την εθνική γλώσσα, ενώ σε άλλα μια μικρή μερίδα του πληθυσμού «χρησιμοποιεί» την εθνική τους γλώσσα και στον γραπτό αλλά και στον προφορικό λόγο. (Anderson, 1997, σ. 81) Επιπλέον υπογραμμίζει πως υπήρχαν διαφορές ανάμεσα στις αστικές και αγροτικές μάζες ως προς την συμμετοχή τους στις νέες κοινότητες που δημιουργήθηκαν. Παρόλα αυτά όμως ο αναλφαριθμητισμός υπέστη μείωση , κάνοντας ευκολότερη την εξάπλωση της λαϊκής υποστήριξης , καθώς οι μάζες συνειδητοποιούσαν την αίγλη του έντυπου λόγου. (Anderson, 1997, σσ. 125-126)

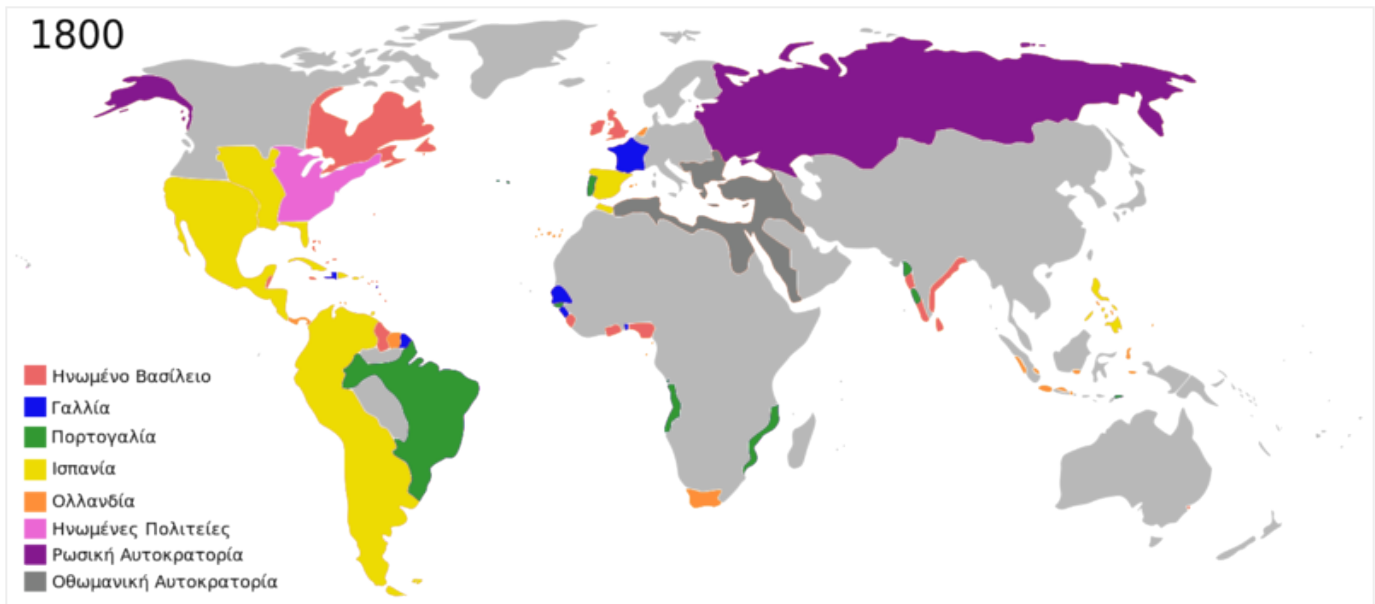
Ο Anderson ακόμα και την αύξηση της κινητικότητας την αιτιολογεί μέσω των επιτευγμάτων του βιομηχανικού κόσμου, επιπλέον και η διάδοση της σύγχρονης εκπαίδευσης ήταν ένας λόγος που συνέβαλε σε αυτή. Καταλήγοντας κρίνει τους διανοούμενους, οι οποίοι σφετερίστηκαν την τυπογραφία για να προπαγανδίσουν την φανταστική κοινότητα, όχι μόνο στις αναλφάβητες αλλά και στις εγγράμματες μάζες. (Anderson, 1997, σσ. 175-176)

Εν κατακλείδι παρατηρούμε πως ο μελετητής μας αναφέρεται αρκετά στο έργο του για τις συνέπειες που έχουν δημιουργηθεί στον σύγχρονο κόσμο στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα μέσα από την μελέτη του η οποία κινείται γύρω από το έθνος και τον εθνικισμό. Η έννοια της φανταστικής κοινότητας είναι επίκαιρη σχετικά με το πώς τα έθνη-κράτη συγκροτούν και αναδιαμορφώνουν την ταυτότητά τους αναφορικά με τις εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές, όπως οι πολιτικές για τους μετανάστες και τη μετανάστευση. (el.wikipedia.org/wiki/Φανταστικές_κοινότητες, 2014)

<http://www.youtube.com/watch?v=AV-gfgozwhs> (Εδώ έχουμε ένα βίντεο στο οποίο αναφέρεται η θεωρία του Anderson για τις Φανταστικές Κοινότητες μέσω μιας παρουσίασης όπου δυο ομιλητές σχολιάζουν με ένα εκτενέστερο παράδειγμα πως εφαρμόζεται στο σύγχρονο κόσμο των επιχειρήσεων και των οικονομικών η θεωρία του μελετητή μας.)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΤΡΟΠΟΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΟΥ ΤΟΥ ΑΣΚΗΘΗΚΕ

ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΤΟΥ



(Εικόνα: Οι κύριες αποικιακές δυνάμεις το 1800.)

Από το έργο του Anderson καταλαβαίνουμε ότι το πλαίσιο του είναι αποικιοκρατικό. Στο βιβλίο του αναλύει μέσα από τη σκοπιά του μαρξισμού τους κυριότερους παράγοντες που ασκούν επιρροή στην εμφάνιση και κυριαρχία του εθνικισμού κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων αιώνων. Η φαντασική κοινότητα υπάρχει, δεν είναι απάτη, είναι όμως παρόλα αυτά ένα κατασκεύασμα της κοινωνίας και προκύπτει μέσα από λαϊκές διεργασίες όπου οι κάτοικοι μοιράζονται την εθνικότητα. «Είναι φαντασική επειδή τα μέλη ακόμη και του μικρότερου έθνους δεν θα γνωρίσουν ποτέ τα περισσότερα από τα υπόλοιπα μέλη, ούτε θα ακούσουν κάτι για αυτά και δε θα τα συναντήσουν αλλά στο μυαλό του καθενός ζει η εικόνα της κοινότητας του». Ο εθνικισμός αλλά και οι φαντασικές κοινότητες είναι κατέργασμα της αύξησης των δυνατοτήτων χρήσης της γραπτής γλώσσας, του κινήματος ανατροπής, των ιδεών, των καθεστώτων και των νόμων της ελέω θεού κυριαρχίας και μοναρχίας, της εμφάνισης του γραπτού τύπου στο πλαίσιο του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. (politicalperson.wordpress.com/2011/01/25/4/, 2011)

Σε μια ομιλία του το 1970 επισημαίνει τη σχέση που έχει η έννοια του συναισθήματος στην ανάλυση του έθνους, καθώς το έθνος ανταποκρίνεται ως ιδέα σε υπάρχουσες συναισθηματικές ανάγκες των απλών ανθρώπων. (politicalperson.wordpress.com/2011/01/25/4/, 2011)

Επιπλέον έρχεται σε αντίθεση με τις ερμηνείες που δίνουν άλλοι μελετητές για το έθνος οι οποίοι πιστεύουν ότι μέσω του εθνικισμού οι άνθρωποι αντιμετωπίζονται με παθητικό τρόπο χωρίς ιδιαίτερη βούληση και οι οποίοι υπακούουν χωρίς ενδοιασμούς στις αποφάσεις των πολιτικών ελίτ της εξουσίας και τους στερείται επίσης ως επόμενο και η ικανότητα να αυτενεργούν. (politicalperson.wordpress.com/2011/01/25/4/, 2011)

Η διείσδυση στη φαντασική εμπειρία απαιτεί μια καλή γνώση της ιστορίας, για να καταφέρει ο αναγνώστης να αντιληφθεί τον τρόπο σκέψης τους συγγραφείς είναι ιδιαίτερα σημαντικό να γνωρίζει αυτά που διαμόρφωσαν το σημερινό γεωπολιτικό καθεστώς σε όλο τον κόσμο. Η γνώση της αποικιοκρατίας είναι ιδιαίτερης σημασίας εφόσον μέρος των συμπερασμάτων του Anderson στηρίζεται στη μελέτη του στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας. Αυτό επειδή σύμφωνα με τον συγγραφέα η αποικιοκρατία στην ουσία ήταν μια επέκταση των εθνικών συνόρων που ενίσχυε το εθνικό αίσθημα.

Στο 10^ο κεφάλαιο του «Απογραφή, Χάρτης, Μουσείο» περιγράφει ξεκάθαρα πως συνδέονται αυτά τα τρία θέματα με την αποικιοκρατία. (www.tpνvima.gr/relatedarticles.article/?aid=89493)

Θεωρεί ότι ο Χάρτης η Απογραφή και του Μουσείο είναι από τους πιο βασικούς θεσμούς της αποικιοκρατίας. Αρχικά, ξεκινώντας με το Χάρτη, αναφέρει ότι είναι λογότυπο εξουσίας αλλά και εθνικό και εθνικιστικό σύμβολο. Συνεχίζοντας,

με την Απογραφή τίθενται όρια, προσδιορίζονται μεγέθη και αξιολογούνται ανάλογα με το μέγεθος του πληθυσμού, αποτελεί βασικό στοιχείο των εκπαιδευτικών εφαρμογών, της γλωσσικής αγωγής, των αξιολογικών συστημάτων για τα πολιτισμικά και εθνικά πρότυπα. (www.tpνima.gr/relatedarticles.article/?aid=89493)

Τέλος, το Μουσείο περιγράφει την θέσμιση του παρελθόντος και με αυτόν τον τρόπο λειτουργεί και αυτοφантаσιακά. Μέσω του Μουσείου εξετάζουμε τι καταγράφεται, τι παρατηρείται, τι παραμένει και ακόμη τι προέχει και τι καθορίζει την φανταστική εμπειρία του παρελθόντος. Η μουσειοποίηση της πολιτικής, η αρχαιολογία της γνώσης και της πολιτικής ιστορίας είναι μέθοδοι που καθιέρωσε η αποικιοκρατία. (www.tpνima.gr/relatedarticles.article/?aid=89493)

Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΠΟΥ ΥΙΟΘΕΤΗΣΕ

Ο Benedict Anderson, όπως έχουμε αναφέρει και πιο πριν, είναι ο πρώτος που εισήγαγε τον όρο «Φαντασιακές Κοινότητες», καθώς πιστεύει πως η φανταστική και η πραγματική κοινότητα διαφέρουν. Συγκεκριμένα αναφέρει πως η φανταστική κοινότητα δεν βασίζεται στην καθημερινή αλληλεπίδραση των ανθρώπων (el.wikipedia.org/wiki/Φαντασιακές_κοινότητες, 2014), άλλωστε όλοι αυτοί οι άνθρωποι είναι πολύ πιθανό να μην συναντηθούν ποτέ στην ζωή τους (www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-Anderson & Munro, 2013), παρόλα αυτά όμως οι άνθρωποι αυτοί θεωρούν πως είναι όλα μέλη της ομάδας αυτής (el.wikipedia.org/wiki/Φαντασιακές_κοινότητες, 2014).

Παρατηρούμε επίσης πως ο μελετητής είναι επηρεασμένος και έχει υιοθετήσει στο βιβλίο του «Φαντασιακές Κοινότητες» την κοινωνιολογική προσέγγιση. Ασπάζεται την θεωρία της κοινωνιολογικής φαντασίας που έχει δώσει ο Miller, καθώς υποστηρίζει πως τα μέλη της φανταστικής κοινότητας έχουν την ικανότητα να βλέπουν τις εμπειρίες, τις δυσκολίες αλλά και τα επιτεύγματα τους σαν αντανάκλαση στην κοινότητα που ζουν και εργάζονται (http://www.psy.panteion.gr/attachments/036_intro_to_sociology_l_chapter_01.ppt & Hughes / Kroehler, 2007). Περιγράφουν μία κοινή ιστορία τα μέλη της φανταστικής κοινότητας, με κοινά γνωρίσματα, πεποιθήσεις και στάσεις (www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-Anderson & Munro, 2013).

Εν κατακλείδι, είναι φανερό, πως ο Anderson χρησιμοποιεί, την μακροκοινωνιολογία, τον συγκεκριμένο αυτό κλάδο της κοινωνιολογίας. Ασχολείται όπως παρατηρούμε και στο βιβλίο του «Φαντασιακές Κοινότητες» με μεγάλες κοινωνικές ομάδες (<http://www.asxetos.gr/Default.aspx?tabId=162&sc=74#axzz3N0rax1ff>, 2012). Συγκεκριμένα, θεωρεί ως κριτήριο για να ανήκεις σε ένα έθνος την καταγωγή, το φύλο, το χρώμα δέρματος και την χρονολογία γέννησης (Anderson, 1997, σ. 215). Διαχωρίζει δηλαδή τους ανθρώπους σε τεράστιες κατηγορίες χωρίς να δίνει σημασία στο άτομο και την προσωπικότητα αυτού. Τέλος, το έργο του «Φαντασιακές Κοινότητες» μπορεί να θεωρηθεί ως μία μορφή κοινωνικού κονστрукτιβισμού (el.wikipedia.org/wiki/Φαντασιακές_κοινότητες, 2014).

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΠΟΥ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕ

Ο συγγραφέας Benedict Anderson κατατάσσεται στην μοντερνιστική σχολή των μελετητών του εθνικισμού (el.wikipedia.org/wiki/Φαντασιακές_κοινότητες, 2014). Παρατηρούμε επίσης πως το έργο του έχει δημιουργηθεί στα πλαίσια της μοντέρνας σκέψης. Επιπλέον, ο μοντερνισμός ήταν αυτός που μετασχημάτισε τα αιτήματα του Διαφωτισμού κατά τον 19 αιώνα σε ριζοσπαστικά κινήματα όπως αυτό του εθνικισμού, τον οποίο μελετά ο Anderson (el.wikipedia.org/wiki/Μοντερνισμός, 2014).

Επιπρόσθετα θεωρεί πως τα έθνη και ο εθνικισμός έχουν δημιουργηθεί για να εξυπηρετήσουν πολιτικούς και οικονομικούς στόχους και είναι προϊόντα της νεωτερικότητας (el.wikipedia.org/wiki/Φαντασιακές_κοινότητες, 2014).

Ο Benedict Anderson δεν είναι κατά της ιδέας του εθνικισμού, όπως άλλοι μελετητές, ούτε θεωρεί πως είναι ξεπερασμένος. Αντίθετα στο έργο του μας αιτιολογεί την ύπαρξη του εθνικισμού. Συγκεκριμένα αναφέρει πως βασικές αιτίες του εθνικισμού είναι η εμφάνιση του έντυπου καπιταλισμού όπως τον ονομάζει, επίσης η αύξηση της λαϊκής εκπαίδευσης του πλήθους, η οποία μειώνει την σημασία γραπτών γλωσσών όπως τα Λατινικά. Τελευταία αιτία είναι η κατάργηση την κληρονομικής μοναρχίας (el.wikipedia.org/wiki/Φαντασιακές_κοινότητες, 2014).

Τέλος, η μοντερνιστική σχολή στην οποία εντάσσεται ο Anderson έρχεται σε αντίθεση με τους «πρωτογονιστές», οι οποίοι θεωρούν πως τα έθνη υπάρχουν από τότε που υπάρχουν άνθρωποι (el.wikipedia.org/wiki/Φαντασιακές_κοινότητες, 2014).

ΚΡΙΤΙΚΗ

Στο έργο του Benedict Anderson έχει ασκηθεί αρνητική και θετική κριτική από πολλούς μελετητές διαφόρων ειδικοτήτων. Αρχικά θετική κριτική για το βιβλίο του Φαντασιακές Κοινότητες έχει ασκήσει, ο αδερφός του Perry Anderson (ιστορικός και πολιτικός δοκιμογράφος), ο Άντονι Μπάρετ (βρετανός συγγραφέας και ακτιβιστής) και ο Steven Herder οι παρατηρήσεις τους για το έργο του αυτό αποδείχθηκαν αρκετά ωφέλιμες και χρήσιμες για εκείνον όπως μας αναφέρει ο ίδιος στις «Ευχαριστίες» του βιβλίου του Φαντασιακές Κοινότητες (Anderson, 1997, σ. 7).

Εκτός από θετική κριτική ο Anderson έχει λάβει και αρνητική. Μια από αυτές είναι η κριτική του θεολόγου και ιστορικού Adrian Hastings καθώς θεωρεί πως η άποψη του Anderson είναι μία απίστευτα απλή εικόνα του έθνους-κράτους και της θρησκείας πριν τα τέλη του 18^ο αιώνα στην Ευρώπη. Επίσης, σύμφωνα με τον Hastings, ο Anderson δεν εξηγεί τον λόγο που η διάδοση των βιβλίων τον 16^ο αιώνα δεν είχε το ίδιο αποτέλεσμα με τον 12^ο αιώνα όπου η διάδοση των βιβλίων πήγαινε πολύ καλύτερα σύμφωνα πάντα με τον Anderson. Επιπλέον ο μελετητής μας δεν εξηγεί το λόγο που θεωρεί πως η απαρχή του εθνικισμού πραγματοποιήθηκε στην Αμερική και όχι στην Ευρώπη. Τέλος, ο Hastings διαφωνεί και με τον ισχυρισμό του Anderson πως δηλαδή το Αγγλικό έθνος δημιουργήθηκε την εποχή του Βικτωριανού Ιμπεριαλισμού (el.wikipedia.org/wiki/Φαντασιακές_κοινότητες, 2014).

Κριτική επίσης του έχει ασκηθεί από την R.Desai (καθηγήτρια πολιτικών επιστημών), η οποία θεωρεί πως ο Anderson δεν έχει αντιληφθεί την αλληλενέργεια του εθνικισμού/μαρξισμού/κομμουνισμού. Φυσικά, η R.Desai δεν αφήνει ασχολίαστες τις απόψεις για την νεοελληνική εθνική διαμόρφωση του , αναφέροντας συγκεκριμένα πως οι γνώσεις του για την Νεότερη Ιστορία της Ελλάδας πηγάζουν από τον Kendourie, αξίζει να σημειωθεί πως το μόνο νεοελληνικό κείμενο που έχει διαβάσει ο Kendourie είναι το «Υπόμνημα» του Κοραή γραμμένο στα Γαλλικά (el.wikipedia.org/wiki/Φαντασιακές_κοινότητες, 2014).

Ακόμα, ο Νάσος Βαγενάς (καθηγητής της Θεωρίας και Κριτικής της Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών) ασκεί κριτική στον Anderson. Ο Βαγενάς χαρακτηρίζει προβληματική την έννοια του έθνους που μας δίνει ο Anderson καθώς θεωρεί πως υπάρχουν ορισμένα πράγματα πιο σημαντικά από εκείνα που καταγράφει, που δημιουργούν την αίσθηση του «συνανήκειν». Επιπλέον οι εξηγήσεις που παρουσιάζει ο Anderson για το εθνικό αίσθημα διαφοροποιούνται, αφού κάποιες φορές θεωρεί κύριο συστατικό το πολιτικό επίπεδο και σε άλλα αποσπάσματα του βιβλίου του μεταθέτει την κυριότητα αυτή στο πολιτισμικό επίπεδο. Τέλος, ο Anderson υπογραμμίζει το πολιτικό στοιχείο ως κύριο συστατικό του εθνικού αισθήματος, κάτι που έρχεται όμως σε αντίθεση με τον προσδιορισμό της έννοιας του εθνικού φαντασιακού (http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=164663 & Βαγενάς, 2005).

Τελειώνοντας, μεγάλος επικριτής του είναι ο Partha Chatter (γεννημένος στην Ινδία,θεωρητικός μετά-αποικιακής). Ο συγκεκριμένος απέρριψε την άποψη του Anderson για τον εθνικισμό και τους «πρωτοπόρους Μιγάδες». Υποστήριξε λοιπόν, ότι ο εθνικισμός είναι μια ιδεολογία που επιβαλλόταν από την χώρα που είχε δημιουργήσει την αποικία και ακόμα «πως ότι και η φαντασία μας πρέπει να παραμείνει για πάντα στους αποικιοκράτες» (www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-Anderson & Munro, 2013).

Εν κατακλείδι παρατηρούμε πως ο Anderson έχει υποστεί αρκετές αρνητικές και θετικές κριτικές, αυτό όμως δεν μειώνει την σημαντικότητα του έργου του και την αναγνώριση που έχει λάβει για τη συμβολή του στη μελέτη της παγκόσμιας ιστορίας και κυρίως του εθνικισμού.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Συνοψίζοντας λοιπόν, θα τονίσουμε μία ακόμη φορά πως ο μελετητής μας, είναι ο μόνος που έχει ασχοληθεί ουσιαστικά και διεξοδικά με τον ορισμό του έθνους και του εθνικισμού. Σχετικά με το φαινόμενο της διασποράς θα λέγαμε ότι έχει ασχοληθεί έμμεσα , και συγκεκριμένα μέσα από το πρίσμα του εθνικισμού.

Σημαντικότερο έργο του είναι οι «Φαντασιακές Κοινότητες», στο βιβλίο του αυτό εξηγεί την ιδέα του για τον εθνικισμό και το έθνος. Παρατηρούμε, επίσης, πως το έργο του Anderson έχει δημιουργηθεί στα πλαίσια της μοντέρνας σκέψης. Επιπλέον έχει υιοθετήσει στο βιβλίο του «Φαντασιακές Κοινότητες» την κοινωνιολογική προσέγγιση , τοποθετώντας το πλαίσιο αναφοράς του στην αποικιοκρατία.

Η προσφορά του Anderson είναι πολύτιμη, καθώς είναι ο μόνος που έχει δώσει ένα διαφορετικό νόημα στο φαινόμενο του εθνικισμού. Παρόλη την προσφορά του όμως έχει δεχτεί αρκετή αρνητική κριτική από πολλούς επιστήμονες, οι οποίοι θεωρούσαν την άποψη του Anderson αρκετά υπεραπλουστευμένη και προβληματική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- (n.d.). www.tpvima.gr/relatedarticles.article/?aid=89493 .
- nationalismstudies.wordpress.com/2012/10/24/benedict-anderson/ (2012).
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες (σ. 26). Αθήνα: Νεφέλη.
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες (σ. 215). Αθήνα: Νεφέλη.
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες (σ. 215). Αθήνα: Νεφέλη.
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες. (οπισθόφυλλο) Αθήνα: Νεφέλη.
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες (σ. 11). Αθήνα: Νεφέλη.
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες (σ. 13). Αθήνα: Νεφέλη.
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες (σ. 25). Αθήνα: Νεφέλη.
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες (σ. 33). Αθήνα: Νεφέλη.
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες (σ. 48-49). Αθήνα: Νεφέλη.
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες (σ. 58-59). Αθήνα: Νεφέλη.
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες (σ. 81). Αθήνα: Νεφέλη.
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες (σ. 125-126). Αθήνα: Νεφέλη.
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες (σ. 175-176). Αθήνα: Νεφέλη.
- Anderson, B. (1997). Στο B. Anderson, Φαντασιακές Κοινότητες (σ. 7). Αθήνα: Νεφέλη.
- athensindymedia.org/post/209065/. (2014).
- el.wikipedia.org/wiki/Μοντερνισμός. (2014, Ιούνιος 9). Μοντέρνα Τέχνη.
- el.wikipedia.org/wiki/Φαντασιακές_κοινότητες. (2014, Σεπτέμβριος 7). Όροι Πολιτικών Επιστημών.
- en.wikipedia.org/wiki/Benedict_Anderson. (2014, Αύγουστος 25). Σύνταξη Βιογραφίας.
- en.wikipedia.org/wiki/imagined_communities. (2014, Δεκεμβρίου 22).
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Diaspora>. (2014, Δεκεμβρίου 14).
- http://www.amazon.com/Benedict-Anderson/e/B000APBSDI/ref=la_B000APBSDI_pg_1?rh=n%3A283155%2Cp_82%3AB000APBSDI&ie=UTF8&qid=1415953463. (n.d.).
- <http://www.asxetos.gr/Default.aspx?tabId=162&sc=74#axzz3N0rax1ff>. (2012).
- http://www.psy.panteion.gr/attachments/036_intro_to_sociology_1_chapter_01.ppt, & Hughes / Kroehler, M. /. (2007).
- <http://www.taz.de/!2724/>, & CHARIM, I. (2007, Αύγουστος 5). Συνέντευξη.
- <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=164663>, & Βαγενάς, Ν. (2005, Μάρτιος 6).
- politicalperson.wordpress.com/2011/01/25/4/. (2011, Ιανουάριος 25). Σύνταξη βιογραφίας.
- www.britannica.com/EBchecked/topic/1074019/Benedict-Anderson, & Munro, A. (2013, Νοέμβριος 6). Σύνταξη βιογραφίας.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Φωτογραφία Εισαγωγής: https://www.google.gr/search?q=%CF%81%CE%B1%CF%84%CF%83%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82+%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%ngKAL&ved=0CAYQ_AUoAQ&dpr=1#tbm=isch&q=nationalism+Benedict+Anderson&facrc=_&imgdii=_&imgrc=YF1aTqhrTmjdEM%253M%3Bhttps%253A%252F%252Fnationalismstudies.files.wordpress.com%252F2012%252F10%252Fb2.png%3Bhttps%253A%252F%252Fanderson%252F%3B441%3B561

https://www.google.gr/search?q=%CF%81%CE%B1%CF%84%CF%83%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82+%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%ngKAL&ved=0CAYQ_AUoAQ&dpr=1#tbm=isch&q=nationalism+Benedict+Anderson&facrc=_&imgdii=_&imgrc=YF1aTqhrTmjdEM%253M%3Bhttps%253A%252F%252Fnationalismstudies.files.wordpress.com%252F2012%252F10%252Fb2.png%3Bhttps%253A%252F%252Fanderson%252F%3B441%3B561

Φωτογραφίες Βιογραφικών Στοιχείων: https://www.google.gr/search?q=%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B1+%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%ngKAL&ved=0CAYQ_AUoAQ&dpr=1#tbm=isch&q=nationalism+Benedict+Anderson&facrc=_&imgdii=_&imgrc=YF1aTqhrTmjdEM%253M%3Bhttps%253A%252F%252Fnationalismstudies.files.wordpress.com%252F2012%252F10%252Fb2.png%3Bhttps%253A%252F%252Fanderson%252F%3B441%3B561

https://www.google.gr/search?q=%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B1+%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%ngKAL&ved=0CAYQ_AUoAQ&dpr=1#tbm=isch&q=nationalism+Benedict+Anderson&facrc=_&imgdii=_&imgrc=YF1aTqhrTmjdEM%253M%3Bhttps%253A%252F%252Fnationalismstudies.files.wordpress.com%252F2012%252F10%252Fb2.png%3Bhttps%253A%252F%252Fanderson%252F%3B441%3B561

https://www.google.gr/search?q=%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B1+%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%ngKAL&ved=0CAYQ_AUoAQ&dpr=1#tbm=isch&q=nationalism+Benedict+Anderson&facrc=_&imgdii=_&imgrc=YF1aTqhrTmjdEM%253M%3Bhttps%253A%252F%252Fnationalismstudies.files.wordpress.com%252F2012%252F10%252Fb2.png%3Bhttps%253A%252F%252Fanderson%252F%3B441%3B561

https://www.google.gr/search?q=%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B1+%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%ngKAL&ved=0CAYQ_AUoAQ&dpr=1#tbm=isch&q=nationalism+Benedict+Anderson&facrc=_&imgdii=_&imgrc=YF1aTqhrTmjdEM%253M%3Bhttps%253A%252F%252Fnationalismstudies.files.wordpress.com%252F2012%252F10%252Fb2.png%3Bhttps%253A%252F%252Fanderson%252F%3B441%3B561

https://www.google.gr/search?q=%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B1+%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%ngKAL&ved=0CAYQ_AUoAQ&dpr=1#tbm=isch&q=nationalism+Benedict+Anderson&facrc=_&imgdii=_&imgrc=YF1aTqhrTmjdEM%253M%3Bhttps%253A%252F%252Fnationalismstudies.files.wordpress.com%252F2012%252F10%252Fb2.png%3Bhttps%253A%252F%252Fanderson%252F%3B441%3B561

Φωτογραφίες Ορισμών Φαινομένων: https://www.google.gr/search?q=%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B1+%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%ngKAL&ved=0CAYQ_AUoAQ&dpr=1#tbm=isch&q=%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B1&facrc=_&imgmag.gr%252Ffiles%252Fdiaspora.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fkagkouras.gr%252Fdiaspora%252F%3B304%3B171

https://www.google.gr/search?q=%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B1+%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%ngKAL&ved=0CAYQ_AUoAQ&dpr=1#tbm=isch&q=nationalism+Benedict+Anderson&facrc=_&imgdii=_&imgrc=3DAPjdf_Uc5UJM%253A

Φωτογραφία Πλαισίου αναφοράς: http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1#mediaviewer/File:Colonisation_1800_EL.svg

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΝΤΕΟ

Βίντεο των Βιογραφικών Στοιχείων: <http://www.youtube.com/watch?v=8Hx072d5ku4>

Βίντεο της Μελέτης του ως Αντίκτυπο στην Σύγχρονη Κοινωνία: <http://www.youtube.com/watch?v=AV-gfqozwhs>

Antigoni Angelopoulou
